

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 625/2024-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Petra Molnára a Petra Straku (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Petrom Pohančeničkom, Palárikova 93, Čadca, proti postupu a uzneseniu Okresného súdu Žilina sp. zn. 21P/120/2023 z 1. februára 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní sp. zn. 21P/120/2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Žilina **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 21P/120/2023 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Žilina **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Žilina **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevychováje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 5. marca 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Petitom ústavnej sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznal mu finančné zadostučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavná sťažnosť bola v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy prijatá na ďalšie konanie uznesením č. k. II. ÚS 625/2024-10 z 11. decembra 2024 a v časti ostatých námietok odmietnutá.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je otcom maloletého syna ■■■, narodeného ■■■■■ (ďalej len „maloletý syn“). Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 7P/4/2020 z 11. januára 2022 bol upravený styk sťažovateľa s maloletým synom každý týždeň v rozsahu štyroch hodín v prítomnosti matky sťažovateľa.

4. Sťažovateľ sa návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia a návrhom na zmenu pôvodnej úpravy styku z 13. júna 2023 domáhal na okresnom súde dočasnej úpravy práv a povinností k maloletému synovi z dôvodu, že stará matka nie je schopná byť prítomná pri styku s maloletým synom z dôvodu pracovných povinností a zhoršeného zdravotného stavu. Svoj návrh odôvodnil tým, že prítomnosť tretej osoby pri styku môže byť zabezpečená jeho dlhoročnou družkou, ktorú maloletý syn pozná.

5. Okresný súd uznesením z 13. júla 2023 návrh sťažovateľa na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol. Krajský súd v Žiline na podanie odvolania sťažovateľa uznesením sp. zn. 12CoP/98/2023 z 29. septembra 2023 uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Okresný súd uznesením z 1. februára 2024 návrh sťažovateľa na nariadenie neodkladného opatrenia znova zamietol. Sťažovateľ proti namietanému uzneseniu podal 19. februára 2024 odvolanie.

7. Sťažovateľ namieta celkovú dĺžku konania viac ako jeden rok. Tvrdí, že mu dlhodobo nie je umožnené stretávať sa s maloletým synom. Dodal, že so synom má veľmi úzky citový vzťah. Argumentuje, že okresný súd pred vydaním uznesenia nevykonal žiaden úkon smerujúci k prevereniu skutočností, ktoré odôvodňovali nariadenie neodkladného opatrenia. Pre sťažovateľa je zarážajúce, že okresný súd nerešpektoval právny názor krajského súdu. Poznamenal, že konanie patrí do prioritnej agendy súdu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu

8. Okresný súd k sťažnosti uviedol, že napriek tomu, že sťažovateľ namieta nedodržanie zákonnej lehoty na rozhodovanie súdu o navrhovanom neodkladnom opatrení, z obsahu súdneho registra, ako aj zo stanoviska zákonného sudcu je zrejmé, že o návrhu neodkladného opatrenia z 13. júna 2023 rozhodol okresný súd 13. júla 2023, teda v zákonom stanovenej 30-dňovej lehote po podaní návrhu. Pokiaľ sťažovateľ namietol nevykonanie ďalších procesných úkonov súdu v štádiu medzi podaním návrhu a rozhodovaním o neodkladnom opatrení, je potrebné konštatovať, že v zmysle procesnej úpravy súd nevykonáva dokazovanie, avšak musí mať osvedčené aspoň základné skutočnosti pre rozhodnutie. V intenciách rozhodnutia odvolacieho súdu z 29. septembra 2023 súd následne požiadal kolízneho opatrovníka o vykonanie šetrenia pomerov u otca aj matky maloletého pre účely zistenia podmienok realizácie styku s maloletým dieťaťom, ako aj zistenia stanoviska maloletého na možnosť uskutočňovať styk otca za prítomnosti jeho partnerky. Súčasne súd požiadal kolízneho opatrovníka o vyjadrenie sa k možnosti uskutočňovať styk za účasti zamestnanca Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad“), prípadne v podmienkach

úradu. Pohovor s dieťaťom bol vykonaný psychológom úradu ešte 10. júla 2023. Vychádzajúc z obsahu správy kolízneho opatrovníka zo 6. novembra 2023 k aktuálnym pomeroch na strane otca maloletého dieťaťa, ako aj k možnosti realizovať styk otca s maloletým na pôde úradu, súd pristúpil k vykonaniu ďalšieho dokazovania.

9. Aj v poradí druhé rozhodnutie súdu o neodkladnom opatrení bolo vydané v zákonom stanovenej lehote. Súd sa v neodkladnom opatrení zaoberal trestnou minulosťou otca, ktorá bola dôvodom rozhodovania súdu o úprave styku otca s maloletým dieťaťom v prítomnosti tretej osoby, vychádzajúc z pôvodného rozhodnutia súdu vo veci samej doplneného o aktuálne stanovisko kolízneho opatrovníka, ako aj o správu z pohovoru s maloletým dieťaťom.

10. Aktuálne sa predmetná právna vec nachádza v štádiu vykonávania dokazovania, keď vo veci sa uskutočnili pojednávania 8. marca 2024 a 10. mája 2024, pričom podľa stanoviska zákonného sudcu výsledky doterajšieho dokazovania viedli súd k nariadeniu znaleckého dokazovania z odboru zdravotníctva a farmácie, odvetvia psychiatrie a z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí, klinickej psychológie dospelých, poradenskej psychológie.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Sťažovateľ podstatnou časťou argumentácie tvrdí, že zo strany okresného súdu konajúceho v jeho veci došlo k vzniku zbytočných prietáhov. Predmetom konania pred ústavným súdom je preto posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

13. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorých *„súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“* a *„súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“*.

14. K vzniku zbytočných prietáhov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

15. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

16. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, napadnuté konanie sa vedie vo veci úpravy rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, t. j. ide o prednostnú vec, kde sa predpokladá osobitná pozornosť venovaná efektívnemu a rýchlemu postupu súdu. Tento typ konania tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, a preto z právneho hľadiska napadnuté konanie nevykazuje črty mimoriadnej zložitosti. Pokiaľ ide o faktickú zložitosť konania, ústavný súd prihliadol pri posudzovaní veci na tú skutočnosť, že v napadnutom konaní bolo pre rozhodnutie o merite veci nevyhnutné vykonať znalecké dokazovanie.

17. Ústavný súd pri posudzovaní prvého kritéria osobitne zohľadnil predmet konania, ktorý má vzhľadom na svoju povahu pre sťažovateľa mimoriadny význam, keďže výsledok napadnutého konania okresného súdu podstatne ovplyvní výkon jeho rodičovských práv a povinností.

18. Pri skúmaní toho, akým spôsobom sa na prietáhoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd zistil, že sťažovateľ nespolupracoval s úradom, keď sa na dohodnuté stretnutia 13. novembra 2023 a 16. novembra 2023 nedostavil. Zmena bydliska sťažovateľa bez promptného informovania, keď podľa súdu má bývať v penzióne, neprispela k včasnosti vybavenia veci. Je evidentné, že problémy v stretávaní nastali z dôvodu, že sa stretávania nemohla zúčastňovať matka sťažovateľa, ktorej prítomnosť bola stanovená ako podmienka styku sťažovateľa s maloletým, a že konflikt medzi sťažovateľom a jeho matkou nemožno pripočítať súdu. Sťažovateľ svojím správaním v napadnutom konaní čiastočne ovplyvnil nežiaducim spôsobom jeho dĺžku.

19. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti a vyjadrenia okresného súdu. Skutočnosť, že v poradí druhé rozhodnutie o návrhu na neodkladné opatrenie nebolo vydané včas, je zanedbateľným problémom oproti tomu, že sťažovateľ sa v čase podania ústavnej sťažnosti s maloletým dieťaťom nestretol viac ako jeden rok. Je evidentné, že súd vynakladá mimoriadnu starostlivosť pri vybavení veci so zreteľom na obavy z trestnej minulosti sťažovateľa. Sťažovateľ ale opakovane poukazoval na to, že jeho styk už bol predmetom rozhodovania a súd prekážku v stretávaní nevidel. Tomu mala zodpovedať aj efektívnosť procesu a možnosti prítomnosti pri styku inej osoby, a to družky sťažovateľa, ktorá s maloletým má mať priaznivé vzťahy rovnako, ako aj jej maloleté deti. Ústavný súd bez ambície posudzovať kvalitu rozhodovania, keďže ako už rozhodol, princíp subsidiarity prikazuje, aby sa vecou samou zaoberali primárne

všeobecné súdy, musí konštatovať, že súdy sa touto perspektívou včasne nezaoberali. Ako už ústavný súd uviedol, ide o privilegovanú agendu a ak sa sťažovateľovi viac ako rok neponúкло iné riešenie jeho situácie po odmietnutí jeho matky participovať na predmetnom styku, uvedená doba sa nedá ospravedlniť. Maloletý syn má podľa jeho veku navštevovať prvý stupeň povinnej školskej dochádzky a bez ohľadu na pomery sťažovateľa, keď styk nebol zakázaný, je jeho právom, aby na tomto dôležitom stupni vývoja dieťaťa participoval.

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

21. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, pretože predmetné konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončené.

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 3 000 eur, čo odôvodnil priet'ahmi v konaní spôsobujúcimi mu stav právnej neistoty a náležitým záujmom o úpravu styku s dieťaťom.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Vzhľadom na dĺžku konania vedeného okresným súdom a úkony vykonané v konaní, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie 500 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia návrhu sťažovateľa nevyhovel.

V.

Trovy konania

27. Podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

28. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania 713,96 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2024 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 343,25 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 13,73 eur.

29. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. februára 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu